

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2018-4-37 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 18-40/644-314
Karar Tarihi : 25.10.2018

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Ömer TORLAK
Üyeler : Arslan NARİN, Adem BİRCAN, Mehmet AYAN,
Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Şükran KODALAK

B. RAPORTÖRLER: Burak SAĞLAM, Hatice CESUR, Barış BİRCAN

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : Atlas Uluslararası Fuarçılık Reklam ve Org. Ltd. Şti.
Mahmuriye Mah. Alem Sok. Necatibey Apt. B-Blok No:29/2
Meram/Konya

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILANLAR : - Tüyap Tüm Fuarçılık Yapım A.Ş.
Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi Cumhuriyet Mah. Eski
Hadımköy Yolu Cad. No:9/1 34500 Büyükçekmece/İstanbul
- Tüyap Anadolu Fuarları A.Ş.
Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi Cumhuriyet Mah. Eski
Hadımköy Yolu Cad. No:9/1 34500 Büyükçekmece/İstanbul

(1) **E. DOSYA KONUSU:** Tüyap Tüm Fuarçılık Yapım A.Ş.'nin Atlas Uluslararası Fuarçılık Reklam ve Org. Ltd. Şti.'nin 9. Erzurum Tarım Hayvancılık ve Gıda Fuarına yönelik fuar alanı tahsisi talebini reddederek hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiası.

(2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Başvuruda özetle;

- Atlas Uluslararası Fuarçılık Reklam ve Org. Ltd. Şti.'nin (ATLAS) sekiz yıldır Erzurum'da Tarım, Hayvancılık ve Gıda Fuarı'nı düzenlemekte olduğu,
- Erzurum'daki Recep Tayyip Erdoğan Fuar Merkezi'nin (Erzurum Fuar Merkezi) bu yıl Tüyap Anadolu Fuarçılık A.Ş. (TÜYAP ANADOLU) tarafından işletilmeye başlandığı, ATLAS'ın anılan fuar merkezinde 20-23.09.2018 tarihlerinde Tarım, Hayvancılık ve Gıda Fuarı'nın dokuzuncusunu düzenlemek için TÜYAP ANADOLU'ya ve Tüyap Tüm Fuarçılık Yapım A.Ş.'ye (TÜYAP) başvuruda bulunduğu, ancak TÜYAP'tan olumlu ya da olumsuz herhangi bir dönüş alamadıkları,
- 07.05.2018 tarihli Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) fuar takvimi eklemelerinde TÜYAP'ın 19-23.09.2018 tarihlerinde Erzurum Fuar Merkezi'nde TÜYAP Erzurum Tarım Fuarı ve TÜYAP Erzurum Hayvancılık Fuarı yapacağını kesinleştiği,
- Söz konusu fuarı düzenleme haklarının kendilerinde olduğu, bununla birlikte TÜYAP'ın alan işletmecisi olarak hâkim durumunu kötüye kullanmak suretiyle şirketlerine ait fuarı ellerinden aldığı,
- Benzer bir durumun 1996-2006 yılları arasında 11 yıl Konya'da düzenledikleri Konya Tarım Fuarı'nda da yaşandığı

ifade edilmekte ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun) kapsamında gereğinin yapılması talep edilmektedir.

- (3) **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 14.05.2018 tarihinde, 3805 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 06.07.2018 tarih ve 2018-4-37/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu Kurul'un 18.07.2018 tarihli toplantısında görüşülmüş ve önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca düzenlenen 09.10.2018 tarih ve 2018-4-37/ÖA sayılı rapor 18-40 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (4) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda;
- TÜYAP'ın Erzurum ve çevresi olarak tanımlanan ilgili coğrafi pazarda fuar yapılmasına özgülenmiş tarım ve hayvancılık konulu fuarların düzenlenmesine uygun fuar alanı işletmeciliği pazarında hâkim durumda olduğuna yönelik güçlü emareler bulunduğu,
  - Bununla birlikte başvuru konusu iddialar bakımından, sözleşme yapmanın reddinin ihlal sayılabilmesi için gereken koşullardan alt pazarda etkin rekabetin ortadan kalkması ve objektif haklı gerekçenin bulunmaması şartlarının mevcudiyeti ile beraber vazgeçilmezlik şartının sağlanmadığı, tüketici zararı şartı bakımından ise mevcut durumda eldeki verinin tüketici zararının gösterilmesine yetecek düzeyde olmadığı, bu bağlamda söz konusu davranışın 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi çerçevesinde ihlal olarak nitelendirilemeyeceği, bu sebeple Kanun'un 41. maddesi kapsamında soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı,
  - Ancak rekabet savunuculuğu faaliyetleri kapsamında gerek önaraştırma tarafı TÜYAP'a gerekse sektörel düzenleyici konumundaki TOBB ile İl Belediyeleri ve Sanayi ve Ticaret Odalarına fuarcılık sektöründe dikey bütünleşmenin beraberinde getirdiği rekabetçi sorunlar ve fuar alanı devir sözleşmelerinde dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin görüş yazısı gönderilmesinin yararlı olacağı

ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Başvuru Sahibi: Atlas Uluslararası Fuarçılık Reklam ve Org. Ltd. Şti.

- (5) 1996 yılında fuar düzenleyiciliği alanında faaliyetlerine başlayan ATLAS; tarım, hayvancılık, gıda, mobilya, inşaat, tekstil makinaları, otomotiv ve yan sanayi konulu fuarları organize etmekte olup bugüne kadar Amasya, Balıkesir, Çorum, Erzurum, Kayseri, Niğde, Tokat ve Trabzon gibi çeşitli şehirlerde fuar tertip etmiştir. Başvuru konusu fuar bakımından ise ATLAS, Erzurum'da ilk tarım ve hayvancılık fuarını düzenlemiş ve sekiz yıl boyunca bu fuarları devam ettirmiştir.

I.2. Hakkında Önaraştırma Yürütülen Taraflar

I.2.1. Tüyap Tüm Fuarçılık Yapım A.Ş.

- (6) 1979 yılında fuarcılık alanında hizmet vermek üzere kurulmuş olan TÜYAP, TOBB'un vermiş olduğu yetki belgesi kapsamında yurt içinde çeşitli sektörlerle ait mal ve hizmetleri, yurt dışında ise ülkemizden ihraç edilen ürünleri tanıtıcı fuarlar düzenlemektedir. Teşebbüs bu faaliyetlerinin yanı sıra sahip olduğu¹ ve/veya işlettiği fuar merkezleri aracılığıyla fuar alan işletmeciliğinde de faaliyet göstermektedir.
- (7) Teşebbüs hâlihazırda İstanbul, Bursa, Konya, Adana, Diyarbakır, Samsun ve

¹TÜYAP Beylikdüzü Fuar ve Kongre Merkezi TÜYAP tarafından inşa edilmiş olup TÜYAP tarafından işletilmektedir.

Erzurum olmak üzere yedi fuar merkezini işletmektedir². TÜYAP'ın sahip olduğu ve işlettiği fuarlara ilişkin bilgiye aşağıdaki tabloda yer verilmektedir:

Tablo-1: TÜYAP Tarafından İşletilen Fuar Alanları

Fuar Alanı Adı	Bulunduğu İl	Mülkiyet Sahibi	Fuar Alanı (m ²)
TÜYAP Fuar ve Kongre Merkezi	İstanbul	TÜYAP	120.000 kapalı, 25.000 açık
Adana Uluslararası Fuar ve Kongre Merkezi	Adana	Çukurova Fuarçılık A.Ş.	13.500 kapalı, 66.500 açık
Bursa Uluslararası Fuar ve Kongre Merkezi	Bursa	Bursa Ticaret ve Sanayi Odası	40.000 kapalı, 100.000 açık
Konya Uluslararası Fuar Merkezi	Konya	Konya Ticaret Odası	66.000 kapalı, 20.000 açık
Diyarbakır Fuar ve Kongre Merkezi	Diyarbakır	Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası	10.000 kapalı, 57.000 açık
Samsun Kongre Merkezi	Samsun	Samsun Fuar ve Kongre Merkezi İşletme Yatırım A.Ş.	8.000 kapalı, 50.000 açık
Erzurum Fuar Merkezi	Erzurum	Erzurum Büyük Şehir Belediyesi	11.888 kapalı, 11.112 açık ³

Kaynak: TÜYAP internet sitesi

- (8) TÜYAP bugüne kadar Erzurum'da herhangi bir fuar düzenlememiştir. 2018 yılının başında ise Erzurum'da yeni inşa edilmiş ve mülkiyeti Erzurum Büyükşehir Belediyesinde olan Erzurum Fuar Merkezi'nin işletmeciliğini almış ve inceleme tarihi itibarıyla anılan merkezde 08-13.05.2018 tarihlerinde Doğu Anadolu-Erzurum Kitap Fuarı'nı, 19-23.09.2018 tarihlerinde Tüyap Erzurum Tarım Fuarı'nı ve Tüyap Erzurum Hayvancılık Fuarı'nı gerçekleştirmiştir. Yerinde incelemede elde edilen Kira Sözleşmesi'nde TÜYAP ile Erzurum Büyükşehir Belediyesi arasındaki sözleşmenin (.....) tarihleri arasında olmak üzere (.....) yıllık olduğu (.....) yıl daha uzayacağı görülmektedir.

I.2.2. Tüyap Anadolu Fuarları A.Ş.

- (9) Tüyap Fuarçılık Grubu'nun bir parçası olarak 2016 yılında faaliyetlerine başlayan TÜYAP ANADOLU; TÜYAP bünyesindeki fuar düzenleyicisi şirketler tarafından Kocaeli, Samsun, Kayseri, Gaziantep, Diyarbakır, Ankara, Antalya, Erzurum ve Adana'da düzenlenen fuarların yönetimini üstlenmektedir⁴.

I.3. Yerinde İncelemede Elde Edilen Bilgi ve Belgeler

I.3.1. TÜYAP'ta Yapılan Yerinde İncelemelerde Elde Edilen Belgeler

- (10) 13.09.2018 tarihinde TÜYAP'ta yapılan yerinde incelemede elde edilen, 06.04.2018 tarihli olarak düzenlenen ve imza bölümünde ATLAS Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'un isminin bulunduğu belgede, Erzurum Fuar Merkezi'nin tahsis talebi şu ifadelerle dile getirilmiştir:

“Erzurum Recep Tayyip Erdoğan Fuar Merkezinin işletmesini almış olduğunuzu öğrenmiş bulunmaktayız hayırlı olsun. Atlas fuarçılık olarak 9 yıldır Erzurum'da Tarım fuarının organizasyonunu yapmaktayız. 20-23 Eylül 2018 tarihleri arasında Erzurum Tarım ve Hayvancılık Fuarını Erzurum Recep Tayyip Erdoğan

² Dosya kapsamında, Eskişehir'deki fuar Merkezinin TÜYAP tarafından işletilmesi için taraflar arasında mutabakata varılmış olmakla birlikte, henüz anlaşmanın yürürlüğe girmediği bilgisi edinilmiştir.

³ Erzurum Fuar Merkezi Kira Sözleşmesi'nde TÜYAP tarafından kiralanan alan büyüklüğünün 49.322 m² olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, anılan sözleşmeden kiralanan alanın bir kısmının inşaat halinde olduğu anlaşılmaktadır.

⁴ <http://tuyap.com.tr/grup-sirketlerimiz/tuyap-anadolu-fuarlari-as> (Erişim Tarihi: 10.10.2018)

Fuar Merkezinde yapmak istiyoruz. Yukarıda belirtilen tarihler arasında fuar alanının tarafımıza tahsis edilmesini rica ederiz. Fuar hazırlıklarına başlayacağımızdan ve zaman kısıtlı olmasından dolayı 15 gün içerisinde tarafımıza cevap vermenizi rica ederiz.6.4.2018”

- (11) ATLAS tarafından, yukarıda yer verilen başvuruya bir dönüş yapılmadığı belirtilerek TÜYAP'a yeni bir yazı gönderilmiş, bu yazıda 2019 ve 2020 yıllarında düzenlenmesi planlanan Erzurum Tarım ve Hayvancılık Fuarlarını da kapsayacak şekilde tahsis talebi genişletilmiştir:

“6.4.2018 tarihinde Erzurum Tarım Hayvancılık ve Gıda Fuarlarını 20-23 Eylül 2018 de Erzurum Recep Tayyip Erdoğan Fuar Merkezinde yapmak için tarafınıza başvurmuştuk ancak fimanızdan tarafımıza herhangi bir dönüş yapılmamıştır. Firmamız 19-22 Eylül 2019 ve 17-20 Eylül 2020 tarihinde de Erzurum Recep Tayyip Erdoğan Fuar Merkezinde Tarım Hayvancılık ve Gıda Fuarlarını yapmak istiyoruz. Yukarıda belirtilen tarihteki fuarların TOBB Fuar takvimi listesinde yer alması için tarafımıza belirtilen tarihlerde Erzurum Recep Tayyip Erdoğan Fuar Merkezinin tarafımıza tahsis edilmesini ve 14 Mayıs 2018 tarihine kadar cevap verilmesini bilgilerinize, gereğini rica ederiz.”

- (12) TÜYAP çalışanı (.....) tarafından TÜYAP temsilcisi (.....)'ye gönderilen, 09.05.2018 tarihli ve “ATLAS FUARCILIK” konulu e-posta iletisinde aşağıdaki ifadeler bulunmaktadır:

“(.....) Merhaba,

Atlas Fuarcılık'dan gelen yer tahsis talebi yazılarına ilişkin (.....) Bey senin tarafından bir cevap yazılmasını ister (atlas fuarcılık 14 mayısa kadar kendilerine bir yanıt verilmesini istemiş bize gönderdiği yazıda). Ekte benim kendimce oluşturduğum bir taslak mevcut istersen bunu uygun bir şekilde revize edebilirsin.

(.....) Bey yazıda bizim Ticaret Odasına fuar düzenleme ile ilgili başvuru tarihimize mutlaka yer verilmesini ama TOBB takviminde yayınlanma tarihine yer verilmemesini sadece TOBB takviminde yayınlanmıştır ifadesi yer alsın isterler.

Yazıyı hazırladıktan sonra (.....) Bey'in onayına sunmanı rica ediyorum...”

- (13) TÜYAP ANADOLU Genel Müdürü (.....) ve TÜYAP Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'ın isimlerinin imza bölümünde yer aldığı ve ATLAS'a gönderilen 10.05.2018 tarihli yazıya aşağıda yer verilmektedir:

*“Sayın (.....)
Yönetim Kurulu Başkanı
18/027*

*10 Mayıs 2018
Sayı: YÖN.*

*ATLAS FUARCILIK LİMİTED ŞİRKETİ
KONYA*

Tüyap Erzurum – Recep Tayyip Erdoğan Fuar ve Kongre Merkezi salonlarının tahsis talebini konu alan yazınıza teşekkür ederiz. TÜYAP meslek yaşamında her zaman ülkemiz fuarcılık mesleğini yücelten projelerde görev almaktan, sahip olduğu ve işlettiği fuar merkezlerinde yapıla gelmekte olan fuarlar dışındaki fuar konularında işbirliği yapmaktan onur duymuştur.

Uzun yıllardır işlettiğimiz tüm Adana, Bursa, Diyarbakır, Samsun, Konya da işletmekte olduğumuz fuar merkezlerinde hazırlanan ve sürekliliği olan “tarım ve

hayvancılık” konulu fuarların Erzurum da da 19 – 23 Eylül 2018 tarihleri arasında Tüyap Erzurum Tarım Fuarı ve Tüyap Erzurum Hayvancılık Fuarı adı altında düzenlenmesi için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine 15 Mart 2018 tarihinde başvuru yapılmış ve ilgili fuarlar Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği internet sitesinde ilan edilmiştir.

Söz konusu fuarların Tüyap Erzurum – Recep Tayyip Erdoğan Fuar ve Kongre Merkezi’nde kuruluşumuz tarafından düzenleneceğinden talep ettiğiniz yer tahsisinin mümkün olamayacağını üzülenek bildirmek isteriz.

Saygılarımızla

TÜYAP ANADOLU FUARLARI A.Ş.”

- (14) Yapılan yerinde incelemede, söz konusu yazının bir benzerinin 08.08.2018 tarihli olarak ve ATLAS’a gönderilmek üzere hazırlandığı görülmüş olup, anılan yazıda farklı olarak *“Adana, Bursa, Diyarbakır, Konya, Samsun’da uzun yıllardır işletmekte olduğumuz fuar merkezlerine 2018 yılı Nisan ayından itibaren Erzurum Fuar Merkezi’nin işletmesi de eklenmiştir. Bundan böyle sözü edilen fuar merkezlerinde hazırlanan ve sürekliliği olan “tarım ve hayvancılık” konulu fuarların Erzurum’da da düzenli olarak hazırlanmasına karar verilmiş ve fuarların 2019 yılında 18 – 22 Eylül tarihleri arasında Tüyap Erzurum Tarım Fuarı ve Tüyap Erzurum Hayvancılık Fuarı adı altında hazırlanması için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine başvuru yapılmıştır”* ifadelerine yer verilmiştir.
- (15) TÜYAP çalışanı (.....)’den TÜYAP çalışanı (.....)’e gönderilen 07.06.2018 tarihli ve “Tüyap Erzurum Postalama Dataları Hk” konulu e-postaya aşağıda yer verilmektedir:

“(.....) selam,

19-23 Eylül tarihleri arasında Tüyap Erzurum’da eş zamanlı olarak düzenleyeceğimiz Erzurum Tarım ve Erzurum Hayvancılık Fuarlarımızın postalanması için aşağıda yazdığım illeri dikkate alarak postalama dataları paylaşmanı rica ediyorum.

Biz de burada bir data çalışması yapıp, elimizdekileri seninle paylaşacağız, akabinde bizimkilerle sizinkileri konsolide ederiz.

Hinterland:

Erzurum

Erzincan

Elazığ

Iğdır

Malatya

Trabzon

Ağrı

Ardahan

Artvin

Bayburt

Bingöl

Gümüşhane

Muş

Tunceli

Sivas

Rize

Bitlis

Teşekkürler”

- (16) TÜYAP ANADOLU Erzurum Bölge Müdürü (.....) tarafından 13.07.2018 tarihinde TÜYAP çalışanı (.....)'a gönderilen “FW: 2019 Erzurum Fuar Takvimi hk.” konu başlıklı e-postada,

“Merhaba;

- Bölgesel firma alabileceğimiz fuarlara Doğu Anadolu ismini vermek istedim, heyet çalışmamızda da örneğin inşaat fuarında bölgelerden müteahhit, mimar, mühendis getirme şansımız olur bu isimler, ama Erzurum İnşaat Fuarı dersek sadece lokal kalacağız. Gayrimenkulde ise bölgesel olmanın pek bir faydası olmayacağını düşündüm. Aynı mantığı Evlilik fuarında da düşündüm. bölgeden bir düğün organizasyon firmasını Erzurum daki fuara alma şansımız yok. mobilya fuarında ise üretici yok. sadece bayiler üzerinden hareket edeceğiz. Tarım fuarında doğu anadoluyu kapsayıcı isim almak istemiştik; ancak atlas fuarcılık daha evvel Doğu Anadolu Tarım şeklinde fuarın isim hakkını almıştı. Burada sadece gurme fuarını doğu Anadolu gurme olarak eğer (.....) bey de uygun görürse bölgeyi kapsayıcı isim başvurusunu değiştirebiliriz.
- Tarih kısmında ise bu sene gurme fuarını 5-9 aralık'a şu sebepten almak durumda kaldık. Eylül ayında tarım fuarımız var ve eksik kadro ile ona yoğunlaştık, öncesine alma durumumuz hiç yok. Ekim son hafta Antalya yörex var ve tüm ajans, borsa, ticaret odaları bölgedeki oraya katılıyor. (.....) bey en aşağı iki hafta sonrasına fuar koy demişti. O tarihte Samsun gıda ile örtüşüyor 22-25 kasım. (.....) bey de bana yakın olman hem senin fuarına hem de benim fuarıma zarar verir der. O bakımdan kültür aş (Erzurum belediye firması) ve kudaka ile görüşerek bu tarihe karar verdik. Önümüzdeki sene ise daha geri alma sebepim 21-24 kasım 2019'u Samsun almış, ileri tarih zaten Erzurum da soğuk, kar yağışlı ve riskli tarih (2018 de mecburiyetten almak durumunda kaldık aralık ayına) Antalya yörex de her yıl zaten ekim ayı sonu. Arada bir tarihi uygun gördüm.
- NOT: Erzurum tarım fuarı eylül ayının ikinci haftasından sonraki tarih çok uygun. Tüm paydaşlarla bu tarihte hemfikiriz. Ancak (.....) bey 25-29 eylül 2019 a tarım fuarının tarihini almış ve benim fuarıma yakın olma diyor. 10 gün geri ya da ileri tarih belirle der. Ancak geri gitsem sektöre ve bölgeye uymuyor, ileri gitsem de bursa tarımına yakınlaşmış ve daha soğuk bir tarihe gitmiş oluyorum. (.....) beyle paylaşabilir misin?

İyi çalışmalar”

ifadeleri yer almaktadır.

- (17) (.....) tarafından 10.07.2018 tarihinde (.....) ve (.....)'a gönderilen “tarım hayvancılık firma listesi” konulu e-posta yazışmasında şu ifadeler yer almaktadır:

“...Gönderdiğim listede tarım ve hayvancılıkla ilgili firmalar mevcut. Satış anlamında firmalarla görüşmek isterseniz il il ayırdım firmaları. İletişime geçebilirsiniz o şekilde...”

- (18) TÜYAP ANADOLU Erzurum Bölge Müdürü (.....) tarafından 10.07.2018 tarihinde, yukarıda yer verilen (.....)'nın “tarım hayvancılık firma listesi” konulu e-postasına verilen cevap aşağıda sunulmaktadır:

“Eline sağlık (.....),

Arkadaşlar sizden ricam; bu iş sadece Erzurum ile olmaz. evre illerin taraması ekte mevcut. Elif sizin adınıza bir anlamda araştırma yapmış durumda. Bölge Şehir firmaları ile tek tek temasa geçmenizi istiyorum.

Firma grşmelerinizi de lütfen ARI SİSTEMİNE girin. Oradan takibini günlük sağlıyorum. Bu bizim açımızdan çok önemli. Satışlarımızın istenildiği gibi gitmediği dönemde arı sistemine de girilmemesi bizler için hiç de hoş olmayacaktır. Konu önemli ve bir daha bu konu ile alakalı hatırlatma ya da ikaz yapmak istemiyorum...”

- (19) TÜYAP ANADOLU Erzurum Bölge Müdürü (.....) tarafından 12.07.2018 tarihinde TÜYAP alışanı (.....)'a gönderilen “2019 Erzurum Fuar Takvimi hk.” konu başlıklı e-postada yer alan tabloya aşağıda yer verilmektedir:

FUAR ADI	ŞEHİR	2019 BAŞLANGIÇ TARİHİ	2019 BİTİŐ TARİHİ	2018 TARİHİ	NOT
Erzurum Ev'leniyoruz Fuarı Erzurum Mobilya Fuarı	ERZURUM	21 Mart 2019	24 Mart 2019		[...]
Doğu Anadolu İnşaat Fuarı Erzurum Gayrimenkul Fuarı	ERZURUM	11 Nisan 2019	14 Nisan 2019		[...]
Doğu Anadolu Erzurum Kitap Fuarı	ERZURUM	27 Nisan 2019	5 Mayıs 2019	8-13 Mayıs 2018	Bu tarihle alakalı firmalardan bu sene sorun yaşamadık, il tarım md. Bu tarihten geri gitmeyin ifti Erzurum da bulamazsınız diyor. 25-29 Eylül samsun fuarı, 8-12 Ekim de Bursa fuarı. akışmaması lazım bu fuarlarla da. tek sorun samsun server bey benim tarihimden 10 gün önce ya da 10 gün sonra yapın diyor, ancak bu da bizim takvimimiz için sıkıntı Antalya yrex genel de ekim son haftası olmakta ve bizim tarih belirlerken en etken bizim tarih belirlerken en etken fuar.bir diğeri ise [...]-24 Kasım samsun gıda fuar
Tüyap Erzurum Tarım Fuarı Tüyap Erzurum Hayvancılık Fuarı	Erzurum	18 Eylül 2019	22 Eylül 2019	19-23 Eylül 2018	
Gurme 2018 Erzurum Gıda ve Yöresel Lezzetler Fuarı	Erzurum	6 Kasım 2019	10 Kasım 2019	5-9 Aralık 2019	

					tarihi. onunla da çalışmamasına çalıştım.
--	--	--	--	--	---

Not: Bu tarihler belirlenirken Erzurum Büyükşehir Kültür Aş ile teyitleşerek karara vardık..."

- (20) ATLAS tarafından TÜYAP'a gönderilen 26.07.2018 tarihli ihtarnamede şu ifadeler yer almaktadır:

"...Erzurum merkezde TOBB Fuar yönergesinde yasal şartlara uygun yegane merkez Erzurum Recep Tayyip Erdoğan Fuar Merkezidir. Malumunuz üzere yönergedeki şartları ihtiva etmeyen mekanlarda fuar düzenlenmesine hukuken imkan yoktur. 19-22 Eylül 2019 tarihlerinde 10.Erzurum Tarım Gıda Hayvancılık Fuarını işletmesini üstlendiğiniz Erzurum Recep Tayyip Erdoğan Fuar Merkezinde düzenlemek istiyoruz. Bu fuar için talep edeceğimiz ticari mali şartlarınızı kabul ediyoruz..."

- (21) Yerinde incelemede elde edilen belgelerden ayrıca TÜYAP'ın Erzurum Fuar Merkezi'nde önümüzdeki süreçte, 21-24.03.2019 tarihlerinde Erzurum Ev'leniyoruz Fuarı'nı, Doğu Anadolu-Erzurum Kişisel Bakım ve Kozmetik Fuarı'nı ve Doğu Anadolu-Erzurum Mobilya Fuarı'nı; 11-14.04.2019 tarihlerinde Doğu Anadolu-Erzurum İnşaat Fuarı'nı, Doğu Anadolu-Erzurum Gayrimenkul Fuarı'nı ve Erzurum Kent Fuarı'nı; 27.04.2019-05.05.2019 tarihlerinde Doğu Anadolu-Erzurum 2. Kitap Fuarı'nı; 20-23.06.2019 tarihlerinde Kış ve Doğa Turizmi, Turizm Yatırımları ve Ekipmanları Fuarı'nı ve Doğu Anadolu-Erzurum Doğa Sporları, Avcılık, Spor Alet ve Ekipmanları ve Hobi Fuarı'nı; 18-22.09.2019 tarihlerinde Doğu Anadolu-Erzurum Tarım Fuarı'nı ve Doğu Anadolu-Erzurum Hayvancılık Fuarı'nı ve 09.-13.10.2019 tarihlerinde Gurme 2019-Doğu Anadolu-Erzurum Gıda ve Yöresel Lezzetler Fuarı'nı düzenleyeceği anlaşılmaktadır.

I.4. İlgili Pazar

I.4.1. İlgili Ürün Pazarı

- (22) Fuarcılık sektöründe temel olarak, fuar alanı işletmecisi, fuar düzenleyicisi ve katılımcı firmalar olmak üzere üç ayrı taraf bulunmaktadır. Bu taraflar arasındaki ikili ticari ilişkiler ele alındığında ilki düzenlenen fuar (katılımcı-düzenleyici), ikincisi ise fuarın düzenlendiği mekân (düzenleyici-alan işletmecisi) olmak üzere talebe konu olan iki farklı ürün/hizmet bulunmaktadır. Bununla birlikte her iki ürün/hizmet birbiriyle karşılıklı bağımlılık içinde olup, ilgili ürün pazarı değerlendirmelerinde de birlikte ele alınmaktadır. Bir başka deyişle düzenlenecek fuarın niteliği, fuar alanına yönelik yapılacak pazar analizlerini de etkilemektedir. Bu çerçevede, ATLAS'ın Erzurum'da öncesinde sekiz kez gerçekleştirdiği Erzurum Tarım Hayvancılık ve Gıda Fuarı'nın bir yenisini, işletmeciliği TÜYAP tarafından devralınan Erzurum Fuar Merkezi'nde düzenleme başvurusunun, TÜYAP tarafından reddedilmesi ve söz konusu fuarla aynı içerikli bir fuarın anılan alanda TÜYAP tarafından düzenlenmesi konulu başvuruya yönelik ilgili ürün pazarı değerlendirmelerinin de düzenlenen fuar ve fuarın düzenlendiği alan olmak üzere iki boyutta incelenmesi gerekmektedir.
- (23) Geçmiş tarihli Kurul kararlarında ve Kurumun fuarcılık sektörüne yönelik ayrıntılı araştırma ve bilgileri içeren Fuarcılık Sektör İncelemesi Raporu'ndaki genel yaklaşım, fuarcılık sektöründe rekabet hukuku kapsamında yapılacak bir analizde öncelikle düzenlenen fuarın konusunun ve niteliğinin göz önünde bulundurulması gerektiği şeklindedir. Bu çerçevede öncelikle düzenlenen fuar boyutu ele alındığında, söz konusu fuarın tarım ve hayvancılık alanında olduğu, dolayısıyla genel değil, spesifik bir konuya ilişkin ihtisas fuarı niteliğinde olduğu görülmektedir. Fuarcılık Sektör

İncelemesi Raporu'nda da değinildiği üzere ihtisas fuarları belirli bir ürün veya hizmet grubu ya da sektörle doğrudan ilgili ve sektöre yönelik mal ve hizmet üreten katılımcılara yönelik fuarlardır. Bu bakımdan bu fuarların konusu alanında faaliyet gösteren/mal ve hizmet üreten katılımcıların, faaliyet gösterdikleri sektörün dışındaki bir ihtisas fuarına katılmayı talep etmeleri mümkün görünmemektedir. Örneklendirmek gerekirse tarım ve hayvancılık alanında faaliyet gösteren bir katılımcının züccaciye fuarına katılım talebinden bahsetmek mümkün değildir. Bir başka deyişle, ihtisas fuarları bakımından talep ikamesinin varlığından bahsedilemeyecektir. Konuya arz ikamesi açısından yaklaşıldığında ise ihtisas fuarlarında uzmanlaşmanın esas olması, bir fuar düzenlenebilmesi için ihtiyaç duyulan hazırlık süresinin uzunluğu ve yeni bir sektörde fuar düzenlenmesi için katlanılması gereken maliyetlerden ötürü arz ikamesi de sınırlı düzeyde kalmaktadır. Geçmiş Kurul kararlarında, belirli bir sektöre özgü ihtisas fuarları, söz konusu fuarlara o alanda faaliyet gösteren teşebbüslerin katılması, ziyaretçilerin o alanda sergilenen ürün ve hizmetlerin muhtemel alıcısı olması, farklı ihtisas fuarlarının birbirine ikame olamaması gibi nedenlerle genellikle ayrı birer ilgili ürün pazarı olarak ele alınmıştır⁵.

- (24) Nitekim tarım ve hayvancılık konulu fuarlar, TOBB tarafından yürütülen Yurt İçinde Fuar Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar'da (Usul ve Esaslar) yer alan "Konu Grup Başlığı Kod Numarası Listesi"nde "Tarım, seracılık, hayvancılık ve teknolojileri" başlığıyla 52 konu grubu içerisinde 46. grupta yer almaktadır. Tohumculuk, seracılık, bitki besleme (gübre), bitki koruma (zirai ilaç), traktörler, tarım makineleri, sulama sistemleri, hayvancılık yetiştirme ortamları, hayvan sağlığı ve hayvancılık ekipmanı gibi ürün ve hizmet çeşitlerinin sergilendiği tarım ve hayvancılık fuarlarında, bu alanlardaki her türlü yenilik ve gelişmeler tanıtılmakta ve söz konusu hizmetleri sağlayan üreticiler ile geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlayan kişiler bir araya gelmektedir. Bu açıklamalar çerçevesinde, dosya bakımından ilk ilgili ürün pazarı "tarım ve hayvancılık konulu fuar düzenleyiciliği pazarı" olarak tanımlanmıştır.
- (25) Öte yandan konuya fuar alanı penceresinden bakıldığında ise, fuarlar özelliklerine göre farklı alanlarda gerçekleştirilebilmekte olup, bu noktada fuar düzenleyici şirket ile fuar alanı işletmecisi arasındaki ilişki devreye girmektedir. Fiiliyatta salt fuar düzenleyiciliği alanında faaliyet gösteren şirketler bu hizmeti bir alan işletmecisinden, alanın fuar süresince kiralanması yoluyla sağlamaktadır. Bununla birlikte her fuar alanının özelliği birbiriyle aynı olmadığı gibi, düzenlenecek fuarın niteliğine göre fuarın belli özelliklere sahip alanlarda yapılması da gerekebilmektedir. Örneğin iş makinelerinin sergilendiği bir fuar alanının sergilenecek ürünlerin hacmi nedeniyle alan büyüklüğü, tavan yüksekliği, zeminin ağırlık taşıma kapasitesi bakımından yeterli fiziksel özelliklere sahip alanlarda yapılması gerekirken, bir kitap fuarı bakımından aynı gereklilikten söz edilemeyecektir. Bu noktada tüm fuar alanlarını bir potaya koyan bir anlayıştan ziyade daha dar tanımlamalara gitme ihtiyacı hasıl olabilecektir.
- (26) Sektör paydaşlarının görüşlerini derleyen ve bu bakımdan ilgili ürün pazarının tespitine ilişkin bir takım değerlendirmelere yer veren Fuarlılık Sektör İncelemesi

⁵ İlgili ürün pazarı; 05-65/934-254 sayılı Kurul kararında "tekstil makineleri sektörüne yönelik uluslararası ihtisas fuarları", 07-27/244-79 sayılı Kurul kararında "kalıp ve kalıp teknolojileri fuarı düzenlenmesi faaliyeti", 07-62/736-264 sayılı Kurul kararında "makine teçhizat sektörüne yönelik uluslararası ihtisas fuarları", 07-74/896-333 sayılı Kurul kararında "yatçılık ve su sporlarına yönelik ihtisas fuarı", 08-63/1040-400 sayılı Kurul kararında "otomobil sektörüne yönelik uluslararası nitelikte ihtisas fuarları", 09-22/456-114 sayılı Kurul kararında "asansör sektörüne yönelik uluslararası nitelikte ihtisas fuarları", 13-55/765-324 ve 15-34/513-161 sayılı Kurul kararlarında "tarım, seracılık, hayvancılık ve teknolojileri fuar hizmetleri", 17-02/17-8 sayılı Kurul kararında "metal işleme, kesme, kaynak, akışkan, döküm, kalıp, yan sanayiler fuar düzenleyiciliği hizmetleri" olarak tanımlanmıştır.

Raporu'nda da, fuar düzenleyicisi şirketlerin fuar alanı tercihlerinin temelde fuarın konusuna ve niteliğine bağlı olarak şekillendiği, bu bağlamda fuar konusunun ardından fuara uygun bölgenin ya da ilin belirlendiği, ardından fuar alanının fiziksel özelliklerinin, altyapı özelliklerinin, yardımcı hizmetlere yönelik imkânlarının, bulunduğu lokasyonun özelliklerinin (ulaşım imkânları, şehre yakınlık vs.) göz önünde bulundurulduğu, fuar alanının etkinlik takvimi, katılımcı ve ziyaretçi sayısı ile katılımcıların ve ziyaretçilerin niteliğinin ve fuardan beklentileri gibi hususların da fuar alanı seçiminde önemli unsurlar olduğu tespitlerine yer verilmiştir. Öte yandan bu unsurların önem derecesiyle ilgili olarak ise söz konusu hususun fuardan fuara değiştiği, örneğin iş makinelerinin sergilendiği bir ihtisas fuarında sergilenecek ürünlerin hacmi nedeniyle fuar alanının büyüklüğü, tavan yüksekliği, zeminin ağırlık taşıma kapasitesi gibi alanın fiziksel özellikleri daha belirleyici iken, yabancı katılımcıların ve ziyaretçilerin sayıca fazla olduğu bir uluslararası ihtisas fuarında fuar alanının havaalanına ve konaklama tesislerine yakınlığının öncelikli tercih sebebi olabileceği ifade edilmiştir.

- (27) Yukarıda belirtilen hususlar bu dosyanın konusunu oluşturan tarım ve hayvancılık fuarları özelinde ele alındığında, yapılan araştırmalar ve taraflardan alınan bilgiler çerçevesinde tarım ve hayvancılık fuarlarının sergilenecek ürünlerin özelliklerine ve fuarın büyüklüğüne göre farklı alanlarda yapılabildiği anlaşılmıştır. Nitekim TOBB gönderdiği cevabi yazısında, tarım ve hayvancılık fuarlarının ağırlıklı olarak kapalı fuar merkezi ve açık fuar alanı birlikte olan yerlerde düzenlendiğini, Erzurum'da 2018 yılı öncesinde yapılan fuarların açık alanlarda gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. TÜYAP'ın cevabi yazısında ise Usul ve Esaslar'da fuar alanlarının fuar merkezi, fuar düzenlenebilen alan ve geçici fuar merkezi olarak sınıflandırıldığı, tarım ve hayvancılık fuarları bakımından fuar merkezlerinin dışında fuar düzenlenebilir alan ve geçici fuar alanlarının da büyük bir esneklikle kullanılabildiği, açık alana kurulan çadırlar ile tarla günleri altında büyük tarlalarda yapılan fuarların bunun örneğini oluşturduğu belirtilmiştir. UBM İstanbul Fuarçılık ve Gösteri Hizmetleri A.Ş.'nin (UBM) cevabi yazısında ise, tarım ve hayvancılık fuarları açısından önemli sektörel özelliklerden birinin geniş alanlara ihtiyaç duyulması olduğu, bu gereklilik nedeniyle açık alanların sıklıkla kullanıldığı ve çadır, tente, vs. gibi gereçler ile ek alanlar oluşturulabildiği, özellikle traktör ve tarım makineleri gibi ebatı büyük ürünlerin sergilendiği tarım ve hayvancılık fuarları için çoğunlukla açık alanların tercih edildiği, öte yandan tarım ve hayvancılık fuarlarının sergilenecek ürün ve hizmetlerin niteliğine ve ziyaretçiler/katılımcılar/sponsorlar açısından bu ürün ve hizmetlerin en faydalı nasıl teşhir edilebileceğine bağlı olarak, kongre merkezleri, fuar ve sergi alanları, gerekli alan ve özelliklere sahip oteller ve açık alanlar (arazilere çadır kurulması) gibi birçok alanda yapılabildiği belirtilmiştir. Bilgi istenen diğer bir şirket olan DLG Fuarçılık Ltd. Şti. (DLG) ise cevabında fuarlarını uygulamalı olarak tarla günleri konsepti altında tarımın yapıldığı tarlada gerçekleştirdiğini belirtmiştir.
- (28) Türkiye'de 2015-2017 yılları arasında düzenlenen tarım ve hayvancılık fuarlarının yapıldığı alanların alan türü bazında dağılımına ilişkin inceleme de yukarıda yer verilen yazıları doğrulamaktadır. Dosya mevcudu bilgilere göre, tarım ve hayvancılık fuarlarının düzenlendiği alanlar bakımından genelde kapalı ve açık alanı birlikte bulunan fuar merkezleri ve fuar alanları⁶ ön plana çıkmakla birlikte açık alanlar da dahil olmak üzere diğer alan türlerinde de bu tür fuarlar düzenlenebilmektedir. Bu

⁶ Fuarçılık Sektör İncelemesi Raporu'nda özellikle fuar düzenlemek amacıyla inşa edilmiş ve 5.000 m² altındaki alanların türü "fuar alanı" olarak belirlenmiştir. Bu Karar'da da alan türleri bakımından benzer sınıflandırmaya gidilmiştir.

çerçeve, tarım ve hayvancılık fuarlarının düzenlendiği alanlar ile ilgili yapılacak ilgili ürün pazarı tanımında kategorik bir sınıflandırmaya ihtiyaç duyulmadığı anlaşılmaktadır. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, işbu dosya kapsamında ilgili ürün pazarı “tarım ve hayvancılık konulu fuarların düzenlenmesine uygun fuar alanları işletmeciliği pazarı” olarak belirlenmiştir⁷.

I.4.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (29) Fuarçılık Sektör İncelemesi Raporu’nda fuarçılık sektörüne yönelik dosyalarda ilgili coğrafi pazar belirlenirken fuar konusunun, potansiyel katılımcıların ve ziyaretçilerin coğrafi konumlarının ve fuarın ulusal ya da uluslararası olmasının belirleyici faktörler olduğu belirtilmiştir. Söz konusu unsurlar öncelikle fuar konusundan başlamak üzere işbu dosya özelinde değerlendirildiğinde, dosya mevcudu bilgilere göre, Türkiye’de tarım ve hayvancılık konulu fuarlar gerek tüm fuarlar içindeki sayısı gerekse düzenlendiği il sayısı bakımından en çok düzenlenen fuarlar olup bu husus söz konusu fuarların yerel/bölgesel özelliğine işaret eder niteliktedir.
- (30) Nitekim dosya kapsamında bilgi istenen teşebbüslerden TÜYAP tarım ve hayvancılık konulu fuarların en çok düzenlenen fuar türü olmasını, Türkiye’de çok sayıda çiftçi bulunmasına ve bu çiftçilerin mobilitesinin sınırlı düzeyde olması nedeniyle fuarların çiftçilerin olduğu yerlerde düzenlenmesi hususuna bağlamıştır. ATLAS tarafından gönderilen cevabi yazıda da fuar yapılacak bölgede tarım ve hayvancılığın yapıyor olması ile ziyaretçi ve katılımcıların fuara ilgisi fuar alanı seçiminde belirleyici faktörler arasında sayılmıştır. Bilgi istenen UBM cevabi yazısında anılan sektörde ziyaretçi ve katılımcı potansiyeli bakımından bulunduğu il ya da ilçedeki ziyaretçileri ve yerel katılımcıları (örneğin yerel bayiler) hedefleyen yerel/bölgesel fuarlar olmakla birlikte kendi düzenledikleri Growtech fuarının 2017 yılında 101 ülkeden 80.000’den fazla ziyaretçiye ev sahipliği yapmış ve 30’dan fazla ülkeden katılımcınının iştirak ettiği bir fuar olduğunu belirtmiştir. DLG ise ‘DLG Tarla Günleri’ fuarlarını her iki yılda bir Türkiye’nin farklı bir bölgesinde gerçekleştirdiğini, bunun sebebinin her bölgede ekilen ürünlerin farklı olmasından kaynaklandığını ifade etmiştir. Söz konusu teşebbüslerin beyanları uluslararası nitelik göstermediği sürece tarım fuarlarının ekseriyetle yerel nitelikte olduğunu destekler niteliktedir.
- (31) Öte yandan konu katılımcı ve ziyaretçilerin coğrafi konumları bakımından ele alındığında Fuarçılık Sektör İncelemesi’nde 2016 yılı için yapılan çalışmaya göre Türkiye’de tarım ve hayvancılık fuarlarına fuarın düzenlendiği ilden katılım oranı %38,19; fuarın düzenlendiği il ve komşu illerden katılım oranı ise %51,82 düzeyindedir. Esasen söz konusu oranlar çoğu diğer fuar türüne göre düşük düzeylere tekabül etmekte olup, tarım ve hayvancılık fuarlarının katılımcılar açısından bölgesel niteliğiyle de çelişir niteliktedir. Bu bakımdan konunun işbu başvuru çerçevesinde Erzurum özelinde ayrıca incelenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu bağlamda başvuru sahibi ATLAS’ın fuar düzenlediği son üç yılda⁸ Erzurum’daki tarım ve hayvancılık konulu fuarlara Erzurum ve komşu iller ile diğer illerden katılan

⁷ Yukarıda da ifade edildiği üzere ilgili ürün pazarının tanımlanmasında dikkate alınması gereken diğer bir unsur da talep ikamesine eşdeğer bir etkisinin bulunması halinde arz ikamesidir. Bu hususla ilgili Fuar Sektör İncelemesi Raporu’nda, fuar alanı işletmecilerinin göreceli fiyatlardaki küçük ve kalıcı artışlar karşısında hizmetlerini kısa sürede farklı türde ve nitelikte fuarlar düzenlenmesine uygun fuar alanlarına kaydırma imkânına sahip olmadıkları, bu bağlamda işletmecilik faaliyetleri bakımından talep ikamesine eşdeğer tutulabilecek bir arz ikamesinden bahsedilemeyeceği, bu çerçevede, incelenen olayın kendine has özellikleri aksini gerektirmedikçe fuar alanı işletmeciliği faaliyetleri bakımından ilgili ürün pazarının tanımlanması için talep ikamesine ilişkin değerlendirmelerin yeterli olacağı ifade edilmektedir.

⁸ ATLAS 2015 yılında Erzurum’da tarım ve hayvancılık fuarı düzenlememiştir.

katılımcı sayısı ve yüzdelerine bakılmıştır⁹. Buna göre, ATLAS tarafından 2014, 2016 ve 2017 yıllarında Erzurum'daki tarım ve hayvancılık fuarlarına katılımcıların sırasıyla %(. . . . .), %(. . . . .) ve %(. . . . .)'sinin Erzurum'dan olduğunu, Erzurum ve komşu iller birlikte ele alındığında ise katılım oranının %(. . . . .), %(. . . . .) ve %(. . . . .)'e çıktığı görülmektedir. Bu bakımdan şikâyetçi konumundaki ATLAS'ın Erzurum'da tarım ve hayvancılık konulu düzenlediği son üç fuar göz önünde bulundurulduğunda, eldeki veriler katılımcılar bakımından güçlü bir yerelliğe/bölgeselliğe işaret etmemektedir.

- (32) Öte yandan konu ziyaretçilerin dağılımı penceresinden ele alındığında ise ATLAS'ın 2014, 2016 ve 2017 yıllarında Erzurum'da gerçekleştirdiği tarım ve hayvancılık fuarlarına gelen ziyaretçilerin yaklaşık olarak %81 ilâ %94'lük kesiminin Erzurum'dan olduğu görülmektedir. Esasen tüm fuarlar için ziyaretçilerin özellikle fuarın bulunduğu il veya bölgeden olmasının beklenen bir durum olduğu söylenebilecektir. Öte yandan ziyaretçi dağılımının ilgili coğrafi pazarın belirlenmesinde esas alınmasında bir diğer sorun ise bu verinin mükerrerlikler ve hatalar içerebilmesidir.
- (33) Ziyaretçi dağılımının gösterge niteliğine yönelik yukarıdaki sorunlar bulunmakla birlikte, şikâyet edilen konumunda bulunan TÜYAP'ın ve şikâyetçi ATLAS'ın tarım ve hayvancılık konulu fuarların hedef kitlesinin ilgili bölgedeki çiftçiler olduğuna ve fuarın zamanlamasının da tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu dönemden ziyade hasat sonrası döneme denk gelecek şekilde bölgesel iklim özellikleri dikkate alınarak belirlendiğine ilişkin beyanları dikkate alındığında, fuarın hedef kitlesi olan ziyaretçilerin lokasyonun yine de önem taşıdığı anlaşılmakta olup, bu husustan hareketle uluslararası nitelik göstermeyen tarım ve hayvancılık konulu fuarlar bakımından yerel/bölgesel pazar tanımına gidilebileceği değerlendirilmektedir. Bilgi istenen diğer teşebbüsler olan UBM ve DLG'nin yukarıda yer verilen beyanları da bu hususu desteklemektedir. Nitekim coğrafi pazarın Ankara olarak belirlendiği 27.10.2016 tarihli ve 16-35/604-269 sayılı Kurul kararında fuarların düzenleneceği bölge bakımından ürünlerin tanıtımı ve satışını yapmayı amaçladıkları potansiyel müşteri grubu olan ziyaretçilerin lokasyonunun önemine ilişkin aşağıdaki değerlendirmeye yer verilmiştir:

“Katılımcılar ve ziyaretçiler açısından bakıldığında, ağırlıklı olarak fuarların katılımcılarının fuarın düzenlendiği illerde yerleşik üreticilerden oluştuğu gözlenmektedir. Her ne kadar teorik olarak mobilyaların farklı illere taşınması mümkün olsa da taşıma maliyetleri ve taşıma sırasında oluşabilecek hasarlar göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların kendilerine en yakın olan mobilya fuarını tercih etmeleri daha rasyonel bir davranış olacaktır. Bunun yanı sıra fuarda sergilenen mobilyaların potansiyel müşterileri olan ziyaretçiler bakımından da kendi yaşadıkları şehirde yerleşik mobilya üreticilerinden ürün almaları daha az maliyetlidir. Dolayısıyla fuarın katılımcıları olan mobilya üreticilerinin, ürettikleri ürünlerinin tanıtımı ve satışını yapmayı amaçladıkları potansiyel müşteri grubu olan fuarın ziyaretçilerinin talebinden etkilenmesi doğaldır. Bu bakımdan, kendilerine en yakın müşteri potansiyeli neredeyse ürünlerini orada sergilemek istemektedirler.”

⁹ TÜYAP'ın Erzurum'da bu sene ilk defa düzenlediği tarım ve hayvancılık fuarlarındaki veri de ayrıca incelenmiş ve katılımcıların sırasıyla yaklaşık %(. . . . .) ve %(. . . . .)'ünün Erzurum'dan katıldığı görülmüştür. Söz konusu veriler ATLAS'ın verilerine göre yüksek olmakla birlikte, gerek TÜYAP'ın bu seneki fuarına katılan katılımcı sayısının (her bir fuar için (. . . . .) katılımcı), ATLAS'ın fuarlarına katılan ortalama katılımcı sayısına göre (son üç yılda ortalama (. . . . .) katılımcı) düşük kalması, gerekse de TÜYAP'ın fuarının henüz yeni olması nedeniyle yerellik/bölgesellik açısından gösterge niteliğinin zayıf olduğu değerlendirilmiştir.

- (34) Öte yandan yerinde incelemede elde edilen belgeler incelendiğinde de katılımcı hedef kitlesi olarak Erzurum haricinde hinterland olarak tanımlanan ve benzer bölgede yer alan belli bir şehir grubuna atıf yapıldığı, ayrıca salt Erzurum ile istenen sonuca ulaşılamayacağına vurgu yapıldığı görülmekte olup söz konusu durum da belli bir bölgeyi kapsayan bir şekilde coğrafi pazar tanımına gidilebileceğine işaret etmektedir¹⁰.
- (35) Öte yandan konu alan işletmeciliği bakımından ele alındığında da, fuarın konusu ve niteliği, katılımcı ve ziyaretçilerin dağılımı ve fuardan beklentileri gibi hususlar belirleyici olup, yapılacak değerlendirmeler yukarıdaki ile benzerlik göstermektedir. Bu durumda da alan işletmecileri fuarın konusuna uygun ve yeterli katılımcı ve ziyaretçi çekebilecek noktalarda konumlanmak isteyecek olup, bu da alan işletmeciliği bakımından işbu dosya özelinde bölgeselliği destekleyecek bir husustur.
- (36) Bu değerlendirmeler çerçevesinde tarafların beyanları ile tarım ve hayvancılığın nitelikleri göz önünde bulundurularak, ilgili coğrafi pazar "Erzurum ve yakın çevresi" olarak tanımlanmıştır.

I.5. Değerlendirme

I.5.1. 4054 sayılı Kanun'un 6. Maddesi Kapsamında Değerlendirme

- (37) Yukarıda da özetlendiği üzere başvuru kapsamındaki temel iddia, yeni faaliyete geçmiş olan Erzurum Fuar Merkezi'nin işletmeciliğini 2018 yılından başlamak üzere (.....) süre ile devralan TÜYAP'ın, Erzurum'da daha önce sekiz kez tarım ve hayvancılık fuarı düzenlemiş olan ATLAS'ın alan tahsis talebini reddederek hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiasıdır.
- (38) 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde "*Bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar yoluyla kötüye kullanması*" yasaklanmaktadır. Bir eylemin hâkim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilmesi için ilgili teşebbüsün hâkim durumda bulunması ve eylemin kötüye kullanma olarak kabul edilebilecek nitelikte olması gerekmektedir. Sözü edilen iki kriterden herhangi birisinin bulunmaması durumunda 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ihlalden bahsedilemez¹¹. Ayrıca, Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Kötüye Kullanma Niteliğindeki Davranışlarının Değerlendirilmesine İlişkin Kılavuz'un (Kılavuz) 7. paragrafında da ifade edildiği üzere, bu iki temel unsurdan birinin bulunmadığının açıkça gösterilebildiği durumlarda diğer unsura ilişkin analize yer verilmeyebilir. Bu bağlamda öncelikle hâkim durum analizi yapılmış, takiben kötüye kullanma eyleminin olup olmadığı incelenmiştir.

I.5.1.1. Hakim Durum Değerlendirmesi

- (39) 4054 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde hâkim durum, "*belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü*" olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma paralel olarak, hâkim durum tespitinde ilgili teşebbüsün rakiplerinden ve müşterilerinden bağımsız davranabilme gücüne sahip olup olmadığının tespit edilmesi gerekmekte olup, rakiplerinden bağımsız hareket edebilen, fiyatlarını karlı bir şekilde rekabetçi düzeyin üzerine çıkarabilen ve belirli bir süre boyunca bu düzeyde sürdürebilen, üretim ve dağıtım

¹⁰ Bu hususlar haricinde fuarın ulusal ya da uluslararası olup olmadığına bakıldığında ise, ATLAS'tan elde edilen veriler çerçevesinde, fuarın ulusal nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

¹¹ Bkz. 26.02.2015 tarihli ve 15-09/128-55 sayılı Kurul kararı.

düzeyi, mal ve hizmet çeşitliliği ve/veya kalitesi, yenilik düzeyi gibi unsurları kendi lehine ve tüketicilerin zararına olacak şekilde rekabetçi seviyenin altına çekebilen bir teşebbüs hâkim durumda kabul edilmektedir.

- (40) Esasen, hâkim durum değerlendirmelerinde birincil ölçüt teşebbüsün sahip olduğu pazar payıdır. Bir teşebbüsün hâkim durumda bulunduğu dair delil teşkil eden belirli bir pazar payı eşiği bulunmamakla birlikte, %40'ın altında pazar payına sahip olan teşebbüslerin hâkim durumda olması ihtimalinin düşük olduğu kabul edilmekte, %40'ın üzerinde pazar payına sahip olan teşebbüsler bakımından ise pazara ilişkin daha detaylı bir incelemeye gerek duyulmaktadır. Literatürde de, çok yüksek pazar paylarının (%70 üzeri) istisnai durumlar dışında hâkim duruma işaret ettiği, %40-70 arası pazar payına sahip olan teşebbüslerin ise hakim durumda olma ihtimallerinin yüksek olduğu, ancak diğer unsurların da ayrıntılı olarak değerlendirilmesinin gerektiği kabul edilmiştir.
- (41) İşbu dosya bakımından tespit edilmesi gereken husus TÜYAP'ın ilgili coğrafi pazar olarak belirlenen Erzurum ve yakın çevresi özelinde fuar alanı işletmeciliği pazarında hâkim durumda olup olmadığıdır. Bu çerçevede öncelikle ortaya konulması gereken Erzurum başta olmak üzere ilgili coğrafi pazardaki fuar alanları olup, TOBB'dan Fuarcılık Sektör İncelemesi sırasında alınan fuar merkezleri listesine göre Erzurum'un çevre illeri olan Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Erzincan, Kars, Muş ve Rize'de fuar merkezi bulunmamaktadır. Öte yandan yine TOBB'dan Sektör İncelemesi sırasında alınan ve 2005-2017 yılları arasını kapsayan verilere göre, bu tarihler arasında Erzurum'un çevre illeri olan Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Erzincan, Kars, Muş ve Rize'de tek bir fuar düzenlenmiştir¹². Dolayısıyla Erzurum'un komşu illeri bakımından organize bir fuar alanı potansiyelinden bahsetmek mümkün gözükmemektedir.
- (42) Diğer yandan anılan yıllar arasında Erzurum'da düzenlenen fuarlar incelendiğinde ise ATLAS'ın yukarıda daha önce belirtilen yerlerde yaptığı fuarlar haricinde, sadece iki fuar düzenlenmiş olup anılan fuarların Kobi Bilgi ve Eğitim Fuarı ile Kitap Fuarı olduğu görülmektedir.
- (43) Dolayısıyla bu tespitler çerçevesinde, Erzurum'da fuar yapılmasına özgülenmiş organize bir fuar alanından ancak Erzurum Fuar Merkezi'nin faaliyete geçmesiyle söz edilebileceği, söz konusu alanın açık alanlar ve geçici alanlar haricinde Erzurum'da fuar yapılmasına özgülenmiş organize tek alan olduğu ve açık alanlar ve geçici alanlarla birlikte değerlendirildiğinde Erzurum'daki fuar alanı potansiyelinin de büyük bir bölümünü oluşturduğu anlaşılmakta olup, TÜYAP'ın anılan alanın işletmecisi sıfatıyla Erzurum ve yakın çevresindeki fuar alanı işletmeciliği pazarında hâkim durumda olduğuna ilişkin güçlü bir gösterge niteliği taşıdığı değerlendirilmektedir.
- (44) Pazar payının yanı sıra, pazara giriş ve çıkışlar da hâkim durum analizinde dikkate alınan unsurlar olup, bu husus fuar alanı işletmeciliği bakımından değerlendirildiğinde, fuar alanlarının yatırım maliyetleri yüksek, geri dönüşleri uzun yatırımlar olması hasebiyle pazara girişlerin kolay olmadığı dikkate alındığında, pazarın bu özelliğinin de hakim durumu güçlendiren bir husus olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan, Erzurum özelinde TÜYAP'ın karşısında ciddi bir alıcı gücü bulunduğundan söz etmek de mümkün değildir.
- (45) Son olarak yukarıda yer verilen hâkim durum tanımındaki rakiplerden ve müşterilerden bağımsız hareket edebilme unsuru değerlendirildiğinde, TÜYAP'ın üst

¹² Söz konusu fuar açık alanda düzenlenmiştir.

pazar olan fuar alanı işletmeciliği pazarında müşterileri konumunda bulunan fuar düzenleyiciliği pazarındaki rakiplerinin alan tahsis talebini reddederek ve işleticiliğini yaptığı alanda sadece kendi fuarlarını düzenleyerek de bir ölçüde müşterilerinden bağımsız hareket edebildiği görülmektedir.

- (46) Tüm bu açıklamalar dikkate alınarak, tarım ve hayvancılık fuarlarının yapılmasına uygun organize kapalı alanlar bakımından işbu dosya özelinde TÜYAP'ın önemli düzeyde pazar gücüne sahip olduğu değerlendirilmekte ve aşağıda ilgili pazarda hakim durumda olduğu varsayımı altında, iddia konusu eylemlerinin kötüye kullanma niteliğinde olup olmadığı incelenmektedir.

1.5.1.2. Kötüye Kullanma Eylemine İlişkin Değerlendirme

- (47) Başvuru konusu iddia kısaca alan tahsis talebinin reddi olarak özetlenebilecek olup, ticari ilişki çerçevesinde bir hizmetin ya da ürünün sağlanmasının reddi konulu başvurular rekabet hukuku kapsamında "sözleşme yapmayı reddetme" başlığı altında ele alınmaktadır. Rekabet hukuku uygulamasında, esas olarak, hâkim durumda olsun ya da olmasın tüm teşebbüslerin iş yapacakları teşebbüsleri özgürce seçme ve mülkiyetlerinde bulunan varlıklar üzerinde özgürce tasarruf edebilme hakları olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte, istisnai bazı durumlarda hâkim durumdaki teşebbüslerin sözleşme yapmayı reddetmeleri rekabeti kısıtlayıcı bir davranış olarak değerlendirilebilmekte ve hâkim durumdaki teşebbüse rekabet hukuku çerçevesinde sözleşme yapma yükümlülüğü getirilebilmektedir.
- (48) Bir teşebbüsün ürettiği mal ya da hizmetler ile sahibi olduğu maddi ya da gayri maddi işletme unsurlarını diğer teşebbüslere sağlamaması ya da bunların diğer teşebbüsler tarafından kullanılmasına doğrudan veya dolaylı olarak izin vermemesi sözleşme yapmayı reddetme olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede hammadde niteliğindeki fiziksel ürünler, belirli hizmetlerin sağlanabilmesi için gerekli altyapılar, ürün dağıtım sistemleri ve fikri mülkiyet hakları ile korunan yahut korunmayan gayri maddi işletme unsurları ya da bilgileri ile teşebbüslerin sözleşme yapma talebine konu olabilecek diğer varlıklar anılan mal, hizmet ya da unsurlar arasında değerlendirilebilmektedir.
- (49) Sözleşme yapmayı reddetme, mal, hizmet ya da unsura ilişkin mevcut bir sözleşme ilişkisinin kesilmesi şeklinde olabileceği gibi, potansiyel müşterilerin sözleşme taleplerinin reddedilmesi şeklinde de olabilmektedir.
- (50) Diğer taraftan Sözleşme yapmayı reddetme, hâkim durumdaki teşebbüsün, kendisine yöneltilen sözleşme yapma talebini herhangi bir sebep göstermeksizin reddetmesi şeklinde doğrudan reddetme ya da makul olmayan ertelemeler, ürün arzının azaltılması ve makul olmayan şartlar ileri sürülmesi gibi davranışlar yoluyla dolaylı olarak reddetme şeklinde de ortaya çıkabilmektedir.
- (51) Ayrıca, sözleşme yapmayı reddetme davranışı, hâkim durumdaki teşebbüsün alt pazarda kendisiyle rekabet halinde olan teşebbüslere yönelik olabileceği gibi kendisiyle rekabet içerisinde bulunmayan müşterilerine yönelik de olabilmektedir. Burada alt pazar kavramı, sözleşme yapma talebine konu olan unsurun mal veya hizmet üretiminde girdi olarak kullanıldığı pazarı ifade etmektedir. Hâkim durumdaki teşebbüsün, sözleşme yapmayı reddettiği teşebbüs ile alt pazarda rekabet ediyor olması halinde sözleşme yapmayı reddetme davranışının rekabeti kısıtlayıcı sonuçlar ortaya çıkarması daha muhtemeldir.

- (52) Kurul, sözleşme yapmayı reddetme iddialarını değerlendirirken ihlalin tespiti için üç koşulun birlikte varlığını aramaktadır¹³. Bu çerçevede;
- Reddetme, alt pazarda rekabet etmek için vazgeçilmez bir ürüne ya da hizmete ilişkin olmalı,
  - Reddetmenin, alt pazarda etkin rekabeti ortadan kaldırması muhtemel olmalı,
  - Reddetmenin tüketici zararına yol açması muhtemel olmalıdır.
- (53) Yukarıda sayılan üç koşulun birlikte varlığının yanı sıra, teşebbüsün ileri sürdüğü haklı gerekçe iddiaları da göz önünde bulundurulacaktır. Sözleşme yapma talebinde bulunan teşebbüsün ticari kredibilitésinin olmaması, arzın kapasite sınırlarına bağlı olarak geçici olarak ya da tamamen durdurulması, çeşitli güvenlik gerekliliklerinin karşılanamaması gibi hususlar nesnel gereklilik olarak değerlendirilebilmektedir.
- (54) Aşağıda reddetme eyleminin varlığından başlanarak bu koşulların mevcut dosya bakımından sağlanıp sağlanmadığı incelenmiştir.

I.5.1.2.1. Reddetme Eyleminin Varlığı

- (55) “Yerinde İncelemede Elde Edilen Bilgi ve Belgeler” başlıklı bölümdeki belgelerden de görülebileceği üzere ATLAS, 06.04.2018 tarihinde TÜYAP’a, Erzurum Fuar Merkezi’nde 20-23.09.2018 tarihlerinde tarım ve hayvancılık konulu fuarın düzenlenmesi için kendilerine alan tahsis edilmesi talebini içeren ilk başvurusunu yapmış, söz konusu başvuruya cevap alamadığını da belirttiği ve talebini 2019 ve 2020 yıllarını da içerecek şekilde yinelediği başvurusunu ise 03.05.2018 tarihinde tekrarlamış ve ayrıca 26.07.2018 tarihli ihtarname ile de 22.09.2019 tarihine yönelik talebini yinelemiştir. Yapılan incelemede söz konusu taleplerin TÜYAP tarafından aşağıda içeriği verilen 10.05.2018 ve 08.08.2018 tarihli yazılarla reddedildiği görülmektedir¹⁴:

“..TÜYAP ... sahip olduğu ve işlettiği fuar merkezlerinde yapıla gelmekte olan fuarlar dışındaki fuar konularında işbirliği yapmaktan onur duymuştur.

Uzun yıllardır işlettiğimiz tüm Adana, Bursa, Diyarbakır, Samsun, Konya da işletmekte olduğumuz fuar merkezlerinde hazırlanan ve sürekliliği olan “tarım ve hayvancılık” konulu fuarların Erzurum’da da 19-23 Eylül 2018 tarihleri arasında Tüyap Erzurum Tarım Fuarı ve Tüyap Erzurum Hayvancılık Fuarı adı altında düzenlenmesi için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine 15 Mart 2018 tarihinde başvuru yapılmış ve ilgili fuarlar Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği internet sitesinde ilan edilmiştir.

Söz konusu fuarların Tüyap Erzurum – Recep Tayyip Erdoğan Fuar ve Kongre Merkezi’nde kuruluşumuz tarafından düzenleneceğinden talep ettiğiniz yer tahsisinin mümkün olamayacağını üzülenek bildirmek isteriz...”

- (56) İlgili yazı içeriğinde de görüldüğü üzere TÜYAP, ATLAS’ın başvurusunu benzer tarihlerde söz konusu alanda aynı konuda kendisinin fuar düzenleyeceğini belirterek reddetmekte, ayrıca bunu bir şirket politikası olarak görmektedir. Bu bağlamda dosya konusu bakımından reddetme eyleminin mevcut olduğu açıktır.

¹³Bkz. Kurul’un 12-24/710-198 sayılı Digitürk kararı.

¹⁴ Her iki yazının içeriği büyük oranda benzer olduğundan tek yazının içeriğinin verilmesi yeterli görülmüştür. 08.08.2018 tarihli yazıdan TÜYAP’ın 2019 yılında da anılan fuarı anılan alanda düzenleyeceği görülmekte olup bu bağlamda ATLAS’ın 2019 ve 2020 yılına ilişkin taleplerinin de karşılanmayacağı anlaşılmaktadır.

I.5.1.2.2. Vazgeçilmezlik Koşulu

- (57) Vazgeçilmezlik koşulunun değerlendirilmesine ilişkin olarak Kılavuz'da¹⁵, reddetmeye konu unsurun alt pazarda etkin bir şekilde rekabet edebilmek için nesnel olarak gerekli olmasının arandığı ifade edilmektedir. Yine aynı Kılavuz'da, söz konusu koşulun, *“nesnel gerekliliğin reddetmenin olumsuz sonuçlarını -en azından uzun vadede- telafi edebilmek için alt pazardaki rakiplerin başvurabilecekleri mevcut ya da potansiyel bir ikamesinin bulunmaması”* halinde söz konusu olacağı belirtilmektedir.
- (58) Bu noktada vazgeçilmezlik şartının, hem hizmete hem de söz konusu hizmeti tedarik eden teşebbüslere ilişkin olduğu vurgulanmalıdır. Bir başka deyişle üst pazardaki hizmetin alt pazardaki hizmetin üretilebilmesi için vazgeçilmez olmasının yanında, üst pazardaki hizmeti tedarik eden teşebbüsün de vazgeçilmez olması gerekmektedir. Dolayısıyla reddedilen hizmetin vazgeçilmez olabilmesi için söz konusu hizmetin alternatif kanallardan temin edilebilirliğinin de sorgulanması gerekmektedir¹⁶.
- (59) Bu çerçevede öncelikle Erzurum Fuar Merkezi'nin inşasının yakın geçmişte tamamlandığı ve söz konusu alanın açılışının aynı zamanda ATLAS'ın 8. Tarım ve Hayvancılık Fuarı'nın başlangıç tarihi olan 28.09.2017 tarihinde yapıldığı belirtilmelidir. ATLAS Yönetim Kurulu Başkanı ile yapılan görüşmede, anılan dönemde alanın Erzurum Belediyesi tarafından işletildiği, bu nedenle o dönem anılan alanda fuar düzenleyebildikleri, ancak alanın TÜYAP'a kira yoluyla devredilmesinin ardından söz konusu alanda fuar düzenleme şansı bulamadıkları ifade edilmiştir. TÜYAP'ta yapılan yerinde incelemede elde edilen Kira Sözleşmesi'nden ise alanın işletmeciliğinin 31.01.2018 tarihinden başlamak üzere (.....) ile TÜYAP'a devredildiği anlaşılmaktadır.
- (60) Söz konusu alanın yakın geçmişte faaliyete geçmiş olması nedeniyle, ATLAS'tan daha önceki yıllarda düzenlediği tarım ve hayvancılık konulu fuarları hangi alanlarda düzenlediği konusunda bilgi istenmiş, ATLAS'ın gönderdiği cevabi yazıdan söz konusu alanların;
- Erzurum Tren İstasyonu önünde (açık alan) (TCDD İstasyon Alanı),
  - Tren İstasyonu önünde bulunan alışveriş merkezi önünde (kapalı alan) (Galeria AVM),
  - Atatürk Üniversitesi arazisi içerisinde (açık alan) (Aziziye Fuar Alanı)
- olduğu anlaşılmıştır. Öte yandan ATLAS Yönetim Kurulu Başkanı ile yapılan görüşmede bu alanlardan Galeria AVM'nin önünde Belediye tarafından otobüs durakları oluşturulduğu, TCDD İstasyon Alanı'nın önünü ise belediyenin park alanı olarak düzenlediği dolayısıyla bu alanlardaki açık alanın eskisi kadar kullanılabilir durumda olmadığı, Atatürk Üniversitesi arazisi içerisindeki alanın ise tarla niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Yukarıdaki alanların halihazırdaki durumuna ilişkin Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Genel Sekreteri (.....) ile de görüşülmüş, alınan bilgiler teyit edilmiş, yeni açılan Erzurum Fuar Merkezi'nin daha nitelikli bir alan olduğu belirtilmiş, ancak talep halinde yukarıda sayılan alanlarla ilgili alan tahsis başvurularının değerlendirmeye alınarak TOBB'a iletileceği ifade edilmiştir.
- (61) ATLAS tarım ve hayvancılık fuarlarını Erzurum haricinde Çorum, Amasya, Balıkesir, Kayseri, Tokat, Niğde ve Trabzon illerinde de gerçekleştirmektedir. Bu itibarla ATLAS'tan bu diğer illerdeki fuarlarını fuar merkezlerinde mi diğer alanlarda mı gerçekleştirdiğine yönelik bilgi istenmiş, cevaben fuar merkezi olan yerlerde fuar

¹⁵ Bkz. Kılavuz, para. 44.

¹⁶ Kurulun 18.02.2016 tarihli ve 16-05/116-51 sayılı Solgar Vitamin kararı, para.33.

merkezlerinde olmayan diğer yerlerde diğer alanlarda fuarların gerçekleştirildiği bilgisi alınmıştır.

- (62) Bu bilgiler çerçevesinde vazgeçilmezlik koşulu bakımından ortaya konması gereken husus yukarıda belirtilen daha önce fuar düzenlenmiş yerlerin Erzurum Fuar Merkezi'ne alternatif oluşturup oluşturmadığıdır.
- (63) Dosya mevcudu bilgilere göre, tarım ve hayvancılık konulu fuarlar ekseriyetle fuar merkezleri ve fuar alanı türlerinde olmak üzere açık ve kapalı alanı birlikte bulunan alanlarda gerçekleştirilmekte, göreceli olarak az sayıda tarlalar gibi açık alanlarda düzenlenen tarım ve hayvancılık fuarları da bulunmaktadır. Nitekim bu nedenle ilgili ürün pazarı bölümünde tarım ve hayvancılık konulu fuarların düzenlendiği alanlar ile ilgili kategorik bir ayrıma gitmeye ihtiyaç duyulmamıştır. Bu bağlamda tüm veri göz önünde bulundurulduğunda tarım ve hayvancılık fuarlarının farklı özelliklere sahip alanlarda yapılabildiği görülmekle birlikte, bir ilde kapalı fuar alanı olduğu sürece bu alanın öncelikli tercih olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, dosyada yer alan verilere göre, bir ilde fuar merkezi, fuar alanı vb. kapalı bir alan olduğu halde anılan ilde açık alanda fuar yapıldığını gösteren örnekler de mevcuttur.
- (64) Adana, Bursa, Çanakkale, Konya, Tekirdağ gibi şehirlerde fuar merkezlerinde yapılmakta olan tarım ve hayvancılık konulu fuarlar olmasına rağmen birbirine rakip konumda bulunan düzenleyicilerin açık alanda da fuar düzenlediği görülmektedir. Bu bağlamda her ne kadar fuar merkezleri ve fuar alanları kadar elverişli olmasa da açık alanların da bu tür fuarlara alternatif oluşturabilmektedir¹⁷. Öte yandan daha önce de yer verildiği üzere, sektörde faaliyet gösteren teşebbüslerden UBM'nin tarım ve hayvancılık fuarları açısından önemli sektörel özelliklerden birinin geniş alanlara ihtiyaç duyulması olduğu, bu gereklilik nedeniyle açık alanların sıklıkla kullanıldığı ve çadır, tente, vs. gibi gereçler ile ek alanlar oluşturulabildiği, özellikle traktör ve tarım makineleri gibi ebatı büyük ürünlerin sergilendiği tarım ve hayvancılık fuarları için çoğunlukla açık alanların tercih edildiği yönündeki beyanları ise tarım ve hayvancılık fuarları açısından kimi zaman açık alanların daha tercih edilebilir olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca DLG'nin fuarlarını tarla günleri konsepti altında tarımın yapıldığı tarlada gerçekleştirdiğine yönelik beyanları da tarım ve hayvancılık konulu fuarlar bakımından açık alanların kapalı alanlara alternatif oluşturabildiğini göstermektedir.
- (65) Öte yandan vazgeçilmezlik koşulu ele alınırken alternatif unsurların redde konu unsur kadar elverişli olup olmadığı hususu değerlendirmenin önemli boyutlarından birini oluşturmaktadır. Literatür ve kararlarda alternatif bir imkânı kullanma ya da yaratmanın rakipler üzerine ek maliyet getirmesi ve uygunsuzluğa yol açmasının unsurun zorunluluğunu ispatlama için yeterli olmadığı^{18,19}; zorunluluğunun (*essentiality*) belirlenmesi için, varlığın hem alt (ikincil) pazardaki rekabet için hayati bir önem taşıdığına hem de benzerinin kurulmasının pratikte ve makul olarak imkansız olduğunun gösterilmesinin gerektiği²⁰; rakibin, ilgili unsurun alt pazardaki rekabetin varlığı için merkezi olduğunu göstermek zorunda olduğu²¹ hususlarına dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda rekabet hukukunda bu konuyla ilgili varılan sonuç,

¹⁷ Bu sonuca ulaşırken fuarların katılımcı sayısı, kiralanan stant alanı gibi özelliklerinin de işbu dosya konusu fuarlar ile karşılaştırılabilir olmasına ayrıca dikkat edilmiştir.

¹⁸ Alaska Airlines v. United Airlines 948, F.'d.536 (6. Daire, 1991)

¹⁹VENİT, J.S. ve J.J. KALLAUGHER (1994), "Essential Facilities: A Comparative Law Approach", B. Hawk (der.), *Fordham Corporate Law Institute/International Antitrust Law and Policy* içinde, Kluwer Law International, TheHague, The Netherlands, s.314-344

²⁰SOMA J.T., D.A. FORKNER. VE B.P. JUMPS (1998), "The Essential Facilities Doctrine in the Deregulated Telecommunication Industry" 13, *Berkeley Tech. L.J.* s.565-590.

²¹ AREEDA, P.ve H. HOVENKAMP, (1996) *Antitrust Law (Supplement)*, Little, USA.

redde konu hizmet ya da ürün alternatif bir kaynaktan temin edilebildiği sürece, alternatif kaynak daha az avantajlı, daha elverişsiz olsa da vazgeçilmezlik koşulunun sağlanmadığıdır. Bu nedenle redde maruz kalan teşebbüsün faaliyetlerini sürdürüp sürdüremediğinin ortaya konulması da önemlidir.

- (66) Bu açıklamalar çerçevesinde, ATLAS'ın 2017 yılı öncesinde tarım ve hayvancılık fuarlarını yaptığı alanların Erzurum Fuar Merkezi'ne alternatif oluşturup oluşturmadığı değerlendirildiğinde, öncelikle az sayıda olsa da tarım ve hayvancılık konulu fuarların kapalı alanlarda düzenlendiği bazı şehirlerde açık alanlarda da aynı konuda fuar düzenlendiği tekrar hatırlatılmalıdır. Öte yandan her ne kadar ATLAS Yönetim Kurulu Başkanı tarafından Belediyenin Galeria AVM'nin önünde otobüs durakları oluşturduğu, TCDD İstasyon Alanı'nın önünü ise Belediyenin park alanı olarak düzenlediği dolayısıyla bu alanlardaki açık alanın eskisi kadar kullanılabilir durumda olmadığı belirtilmişse de 2011, 2012, 2013 yılında fuar düzenlenen Atatürk Üniversitesi arazisi içerisindeki tarla niteliğindeki alanın hala kullanılabilir olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada soru işareti oluşturabilecek husus ise bu alanların nitelik ve olanaklar itibarıyla Erzurum Fuar Merkezi'ne alternatif oluşturup oluşturmadığı olup, bu soruya rekabet hukukunun verdiği cevap alternatiflerin daha elverişli, daha uygunsuz olmasının redde konu unsuru vazgeçilmez kılmadığıdır.
- (67) Öte yandan konu alternatifin elverişliliğinden ziyade, redde maruz kalma sonucunda rakip teşebbüsün piyasa dışında kalıp kalmadığı açısından değerlendirildiğinde ise, ATLAS'ın 2018 yılında Erzurum'da tarım ve hayvancılık konulu fuar düzenlemediği görülmekle birlikte, mevcut durumun ATLAS'ın kalıcı olarak piyasa dışında kaldığı sonucuna ulaşmak için erken bir safha olduğu değerlendirilmektedir. Zira ATLAS'ın 2018'de fuar düzenlememesinde kendisine alan tahsis edilmemesi kadar, TÜYAP'ın anılan bölgede tarım ve hayvancılık konulu fuar düzenlemesiyle oluşan rekabet sonucunda yeterince katılımcı ve ziyaretçiyi çekemeyeceği beklentisinin de etkili olabileceği söylenebilecektir. Mevcut durumun piyasa dışında kalınıp kalınmadığına ilişkin erken bir safha olduğu değerlendirmesi karşısında, ATLAS'ın başvurusunda yer verilen, benzer bir durumun daha önce Konya'da da yaşandığı iddiasına değinmek yararlı olacaktır. ATLAS, başvurusunda 1996-2006 yılları arasında 11 yıl süreyle Konya'da Konya Tarım Fuarı'nı düzenlediklerini, ancak Konya Uluslararası Fuar Merkezi'nin TÜYAP'a devredilmesinin ardından Konya'da fuar düzenleyemediklerini ifade etmektedir. Ancak yukarıda da görüldüğü üzere Konya halihazırda yıl içinde tarım ve hayvancılık fuarının farklı teşebbüslerce açık alanlar da dahil olmak üzere farklı alanlarda düzenlendiği bir şehir olup, bu durum karşısında ATLAS'ın piyasa dışına çıkarılmasından ziyade rekabet baskısı içerisinde kalmayı tercih etmediği sonucuna ulaşmak daha mümkün görünmektedir.
- (68) Bu tespitler haricinde ATLAS Yönetim Kurulu Başkanı tarafından da dile getirilen Erzurum Fuar ve Kongre Merkezi'nin varlığı karşısında katılımcı ve ziyaretçilerin açık alanda düzenlenen fuarlara rağbet etmeyeceği, bir başka deyişle katılımcı ve ziyaretçilerin gözünden ATLAS'ın daha önce fuar düzenlediği alanlar ile Erzurum Fuar Merkezi'nin birbirine ikame nitelikte olup olmadığı hususuyla ilgili olarak ise, mevcut durumda ve eldeki veriler karşısında net bir sonuca varmak mümkün değildir.
- (69) Sonuç olarak tüm bu tespit ve değerlendirmeler karşısında, tarım ve hayvancılık konulu fuarların daha elverişsiz olduğu varsayılsa dahi açık alanlarda düzenlendiği örneklerin bulunması, ATLAS'ın da daha önce bu tür alanlarda tarım ve hayvancılık konulu fuarlar düzenlemiş olması itibarıyla vazgeçilmezlik koşulunun sağlanmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

I.5.1.2.3. Alt Pazarda Etkin Rekabetin Ortadan Kalkmasının Muhtemel Olması

- (70) Daha önce de belirtildiği üzere TÜYAP Erzurum Fuar Merkezi'nin işletmeciliğini devralmasının ardından anılan alanda kendisi de fuar düzenlemeye başlamış, bu kapsamda ilk olarak 08-13.05.2018 tarihlerinde düzenlediği Doğu Anadolu-Erzurum Kitap Fuarı'nın ardından 19-23.09.2018 tarihlerinde ise Erzurum Tarım Fuarı ve Erzurum Hayvancılık Fuarı'nı anılan alanda düzenlemiştir. Bu itibarla TÜYAP hem fuar alanı işletmeciliği pazarında hem de fuar düzenleyiciliği alanında faaliyeti bulunan dikey bütünleşik bir teşebbüs konumdadır.
- (71) Fuarcılık Sektör İncelemesi Raporu'nda sözleşme yapmanın reddi, ayrımcılık, vb. şekillerde gerçekleşen dikey bütünleşik teşebbüs davranışları nedeniyle dikey bütünleşme sektördeki önemli rekabetçi sorunlardan biri olarak tanımlanmıştır. Raporla bir fuar alanı işletmeciliğinin dikey bütünleşik bir firma tarafından devralınmasının ardından düzenleyicilerin alan taleplerinin yeni işletmeci tarafından reddedildiği, düzenleyicilerin söz konusu alanda ya da o ildeki başka bir alanda daha önce yaptıkları fuarları düzenleyemedikleri ve söz konusu fuarların bir benzerinin dikey bütünleşik firmanın düzenleyici şirketi tarafından yapılmaya başlandığı örneklerle sıklıkla karşılaşıldığı ifade edilmektedir. Söz konusu durum işbu dosyanın konusu ile de birebir uyumluluk göstermektedir. Nitekim daha önce de belirtildiği üzere, kendisiyle aynı alanda fuar düzenleyen teşebbüslere alan tahsis edilmemesi TÜYAP'ın ATLAS'a verdiği cevaptan da görülebileceği üzere şirket politikası niteliğindedir. Dosyadaki verilerden ayrıca İstanbul, Konya, Bursa, Adana, Diyarbakır, Samsun illerinde dikey bütünleşik bir yapı gösteren TÜYAP'ın dikey bütünleşik teşebbüsler arasında gerek fuar alanı işletmeciliği gerekse de fuar düzenleyiciliği pazarlarında pazar gücü en yüksek teşebbüs olduğu görülmektedir.
- (72) Dosya konusu bakımından fuar düzenleyiciliği pazarı alt pazar, fuar alanı işletmeciliği ise üst pazarı oluşturmaktadır. Bu bağlamda üst pazarda faaliyet göstermekte olan TÜYAP'ın ATLAS'ın fuar alanı tahsis talepli başvurusunu reddetmesiyle alt pazar olan tarım ve hayvancılık konulu fuar düzenleyiciliği pazarında rekabetin ortadan kalkıp kalkmadığının irdelenmesi gerekmektedir. Bir önceki bölümde de belirtildiği üzere, alan tahsis talebinin reddedilmesi sonucu ATLAS 2018 yılında tarım ve hayvancılık fuarını düzenlememiştir. Öte yandan söz konusu fuar dikey bütünleşik teşebbüs olan TÜYAP tarafından düzenlenmiştir. Belirtilenler haricinde Erzurum özelinde tarım ve hayvancılık konulu fuar düzenlenmediğinden, ATLAS'ın tarım ve hayvancılık konulu fuar düzenleyiciliği pazarında fuar düzenlememesiyle birlikte anılan pazar bakımından TÜYAP üzerinde 2018 yılı özelinde bir rekabet baskısı oluşmadığı açıktır. Diğer yandan bir önceki bölümde de belirtildiği üzere, mevcut durum ATLAS'ın kalıcı olarak piyasa dışında kaldığı sonucuna ulaşmak için erken bir safhadır. Bununla beraber, halihazırda anılan pazar özelinde TÜYAP'a rakip bir teşebbüs bulunmadığından, mezkur teşebbüsün eylemi sonucunda alt pazarda etkin rekabetin ortadan kalkmasının muhtemel olduğu, dolayısıyla sözleşme yapmanın bu ikinci koşulunun sağlandığı değerlendirilmektedir.

I.5.1.2.4. Tüketici Zararına Yol Açılmasının Muhtemel Olması

- (73) Reddetmenin tüketici zararına yol açmasının muhtemel olup olmadığının değerlendirilmesi aşamasında tüketiciler bakımından, sözleşme yapmayı reddetmenin ilgili pazardaki olumsuz sonuçlarının, sözleşme yapma yükümlülüğü getirilmesinin zaman içinde yaratacağı olumsuz sonuçlardan daha fazla olup olmayacağı incelenmektedir. Bu çerçevede örneğin, hâkim durumdaki teşebbüsün sözleşme yapmayı reddetmesi sonucunda rakiplerin yenilikçi ürün ya da hizmetleri piyasaya

sürmesinin engellendiği ve/veya reddetme davranışıyla takip eden yeniliklerin önünün tıkandığı hallerde muhtemel tüketici zararından bahsedilebilmektedir. Bu durum, özellikle sözleşme yapma talebinde bulunan rakibin hâkim durumdaki teşebbüsün ürettiği mal ve hizmetler ile sınırlı kalmayarak potansiyel talebin olduğu yeni ve daha gelişmiş mal veya hizmetler sunma amacını taşıdığı veya teknolojik gelişmeye katkıda bulunmasının olası olduğu hallerde söz konusu olmaktadır²². Tüketici zararı ayrıca fiyat artışı, ürün kalitesindeki ve yenilik düzeyindeki düşüşler, mal ve hizmet çeşitliliğinde azalışlar şeklinde de gerçekleşebilmektedir.

- (74) Bu bilgilerden, reddetme eylemi sonucunda tüketici zararına yol açılmasının muhtemel olup olmadığının belirlenmesinde kullanılan kriterlerden birinin, yenilikçi ürünlerin piyasaya sürülmesinin ya da teknolojik gelişmelerin engellenmesi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak önaraştırma kapsamında yapılan incelemelerde, ATLAS'ın yenilikçi bir ürünü piyasaya sürememesi ya da potansiyel talebi olan yeni ve daha gelişmiş bir ürün ortaya koymasının veya teknolojik gelişmeye katkıda bulunmasının engellenmesi gibi bir durumun varlığına ilişkin herhangi bir bilgi elde edilmemiştir. Dolayısıyla bu açıdan reddetme eylemi sonucunda tüketici zararının ortaya çıkmasının muhtemel olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.
- (75) Diğer yandan her ne kadar yukarıdaki değerlendirmede tüketici zararının muhtemel olup olmadığı temelinde, reddetme eylemi sonucu ortaya çıkan durum ile sözleşme yapma yükümlülüğü getirilmesinin karşılaştırmalı analizine dayansa da, fiyat artışı da tüketici zararının göstergelerinden biri olarak sayılmaktadır. Bu kapsamda fuarların tüketicisi niteliğindeki katılımcılara uygulanan stant kiralama bedelinin dikkate alınabileceği değerlendirilmektedir. Bu çerçevede ATLAS'tan ve TÜYAP'tan Erzurum tarım ve hayvancılık fuarlarında katılımcılardan birim alan adına talep ettikleri stant kiralama bedelleri istenmiştir. Söz konusu bedellere ilişkin tabloya aşağıda yer verilmektedir.

Tablo-2: Erzurum Tarım ve Hayvancılık Fuarı Kiralanan Stant Alanı Birim Fiyatı

Düzenleyici Firma	ATLAS		TÜYAP	
Fuar adı	2016 Erzurum Tarım ve Hayvancılık Fuarı	2017 Erzurum Tarım ve Hayvancılık Fuarı	2018 Erzurum Tarım Fuarı Kiralanan	2018 Erzurum Hayvancılık Fuarı
Kiralanan Stant Alanı Birim Fiyatı ²³ (TL)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kaynak: TÜYAP'tan gelen bilgiler.				

- (76) Tablo incelendiğinde Erzurum Tarım Fuarı ve Erzurum Hayvancılık Fuarı'nı TÜYAP'ın düzenlediği 2018 yılında, 2017 yılına göre kiralanan stant alanı birim fiyatlarında bir artışın yaşanmadığı aksine bir düşüşün söz konusu olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda fiyatlar açısından bakıldığında fuara katılım gösteren firmaların zarara uğradığından bahsetmek mümkün görünmemektedir. Öte yandan daha önce de ifade edildiği üzere, TÜYAP'ın 2018'deki fuarına katılan katılımcı sayısı (her bir fuar için (.....)) ATLAS'ın önceki senelerdeki fuarlarına katılan ortalama katılımcı sayısına ((.....)) göre düşük kalmıştır²⁴. TÜYAP Erzurum'da bu konuda yeni fuar yapmaya başladığından, bu azalışla ilgili olarak henüz bir sonuca ulaşmak için erken olduğu açıktır. Dolayısıyla tüm bu tespit ve açıklamalar karşısında mevcut durumda eldeki verilerin tüketici zararını ortaya koyacak nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

²² Kılavuz, para. 47.

²³ KDV hariç.

²⁴ Bkz. Dipnot 10 (2014, 2016, 2017 ortalaması)

I.5.1.3. Objektif Haklı Gerekçe Tartışması

- (77) Sözleşme yapmayı reddetme eyleminin rekabet ihlali oluşturup oluşturmadığı noktasında son değerlendirilen husus, sözleşme yapmayı reddeden teşebbüsün bu davranışına ilişkin objektif bir gerekçesi olup olmadığıdır. Yukarıda sayılan şartlar inceleme konusu davranış bakımından mevcut olsa dahi, teşebbüsün objektif bir gerekçesi olması durumunda, sözleşme yapmayı reddetme eylemi ihlal olarak nitelendirilmeyebilmektedir. Kurul tarafından dikkate alınacak haklı gerekçe iddiaları Kılavuz'da nesnel gereklilik ve etkinlik gerekçeleri olarak sınıflandırılmakta²⁵ ve sözleşme yapma talebinde bulunan teşebbüsün ticari kredibilitesinin olmaması, arzın kapasite sınırlarına bağlı olarak geçici olarak ya da tamamen durdurulması, çeşitli güvenlik gerekliliklerinin karşılanamaması gibi hususlar ve birtakım etkinlikler sözleşme yapmanın reddi için objektif haklı gerekçe olarak kabul edilebilmektedir.
- (78) İşbu dosya kapsamında TÜYAP'ın ATLAS'a gönderdiği yazıda başvurunun reddinin gerekçesi TÜYAP'ın anılan alanda kendisinin fuar düzenlemesi olarak belirtilmiş, ayrıca işbirliğine ancak kendisiyle aynı alanda fuar düzenlemeyen teşebbüslerle gittiği hususu da yazının başında vurgulanmıştır. Öte yandan, gerek TÜYAP'tan gerekse ATLAS'tan aynı ilde aynı konuda birden fazla fuarın düzenlenmesinin, elde edilecek verimi nasıl etkileyeceğine yönelik görüşleri de istenmiş, TÜYAP cevabi yazısında Erzurum Fuar Merkezi'nin eksik kalan bölümlerinin kendileri tarafından tamamlanarak işletilmeye açıldığını, aynı fuar alanında aynı konuda herhangi bir fuar şirketine yer verilmesinin pazarı bozduğunu ve katılımcının ve ziyaretçilerin beklentilerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Zira ATLAS da yıl içerisinde aynı ilde aynı konuda birden fazla fuarın düzenlenmesinin düzenleyiciler, katılımcılar ve ziyaretçiler açısından pek verimli olmadığına daha önce yapılan fuar tecrübelerinden görüldüğünü, bu durumun düzenleyici, katılımcı ve ziyaretçilere ek yük getirdiğini belirtmektedir. Dolayısıyla dosyanın her iki tarafı da aynı ilde aynı konuda birden fazla fuar düzenlenmesinin verimli olmadığı görüşündedir.
- (79) Aynı bölgede/ilde/alanda aynı konuda düzenlenecek optimal fuar sayısının ne olduğu ve bu fuarlar arasındaki sürenin ne kadar olması gerektiği fuarcılık sektöründeki en önemli soru ve sorunlardan birini oluşturmaktadır. Zira bir yanda aynı alanda aynı konuda optimal fuar sayısından fazla fuar tüm paydaşlar açısından ek maliyetlere yol açmakta, fuarların bölünmesi yoluyla başarısız olması ihtimalini doğurmakta; diğer yanda ise bu durum öne sürülerek sayının sınırlanmasına yönelik davranışlara girilmesi pazara giriş engelleri oluşturarak rekabeti kısıtlayıcı etkiler doğurabilmektedir. Nitekim bu hususa yakın zamanda tamamlanan Fuarcılık Sektör İncelemesi Raporu'nda da değinilmiştir. Öte yandan Usul ve Esaslar'da da ana fuar takviminin oluşturulması sürecinde fuarlar için zaman ve mekân yönünden bir sınırlamaya gidilmediği, ana fuar takvimine yapılacak eklemeler ve değişiklikler bakımından ise Usul ve Esaslar'ın 15. ve 17. maddeleri çerçevesinde aynı ilde düzenlenecek benzer içerikli fuarların arasında en az bir aylık bir süre olmasının gözetildiği görülmektedir.
- (80) İncelemeye konu teşebbüs tarafından öne sürülen etkinlik gerekçesi değerlendirilirken, teşebbüsten aşağıda sayılan dört koşulun birlikte sağlandığını ispat etmesi beklenmektedir:
- Etkinlikler davranışın sonucu olarak gerçekleşmeli ya da gerçekleşmesi muhtemel olmalı,
  - Davranış söz konusu etkinliklerin gerçekleşmesi için vazgeçilmez olmalı,

²⁵ Bkz. Kılavuz, para. 30.

- İncelenen davranış sonucunda ortaya çıkması muhtemel etkinlikler, davranışın etkilenen pazarlarda rekabet ve tüketici refahı üzerindeki olası olumsuz etkilerini telafi etmeli,
  - Davranış, fiili ve potansiyel rekabetin kaynaklarının tamamını ya da çoğunu devre dışı bırakarak etkin rekabeti ortadan kaldırmamalı.
- (81) Esasen TÜYAP tarafından tek fuarın daha etkinlik doğurucu olduğu yönündeki hususlar ileri sürülerek rakip teşebbüslerin sözleşme yapma taleplerinin reddedilmesi objektif haklı gerekçe koşulunu sağlamamaktadır. Zira Türkiye’de tarım ve hayvancılık fuarının düzenlendiği birçok ilde bu konuda yıl içerisinde birden fazla fuar düzenlenmekte, hatta bazı illerde düzenlenen fuar sayısı yıl içerisinde 4-5 fuar sayısına ulaşabilmektedir. Öte yandan tarım ve hayvancılık fuarlarının yapıldığı alan dağılımına ilişkin veriler de bu hususu ayrıca desteklemektedir. Bu verilerden ortaya çıkan sonuç, belirli bir büyüklüğe sahip illerdeki yerel/bölgesel pazarın birden fazla tarım ve hayvancılık fuarının yapılmasına elverişli kapasitede olduğu şeklindedir. Dolayısıyla son derece yaygın olan bu durum karşısında tek fuarın daha etkinlik doğurucu olduğu yönündeki yaklaşım genel geçer bir gerekçe olarak kabul edilemez.
- (82) Diğer yandan etkinlik savunmasının kabul edilebilmesinin şartlarından biri davranışın pazardaki etkin rekabete olan etkisinin sınırlı olmasıdır. Önceki bölümlerde mevcut durumun ATLAS’ın kalıcı olarak piyasa dışında kaldığı sonucuna ulaşmak için erken bir safha olduğu belirtilmekle beraber, ATLAS’ın 2018 yılında Erzurum’da fuar düzenlememesinin sonucu olarak TÜYAP’ın Erzurum özelinde tarım ve hayvancılık konulu fuar düzenleyen tek teşebbüs olarak kaldığı, bu durumun da alt pazarda etkin rekabetin ortadan kalkmasının muhtemel olması sonucunu doğurabileceği belirtilmiştir. Öte yandan ATLAS’a yönelik cevaplarından da görüleceği üzere TÜYAP kendi işlettiği fuarlarda kendisiyle aynı konuda fuar düzenleyen şirketlere alan tahsis etmemeyi bir şirket politikası olarak görmektedir. Yerinde incelemelerde elde edilen belgeler incelendiğinde de Erzurum Fuar Merkezi’nde TÜYAP’ın fuarları dışında bir fuarın düzenlenmediği görülmektedir. Uygulamada bir fuar alanı işletmecisinin kiraya konu fuar alanının optimal kullanımını sağlayarak bu faaliyet alanından maksimum getiriye elde etmeyi hedeflemesi beklenirken, TÜYAP kendisiyle aynı konuda fuar düzenleyen teşebbüslere alternatif tarih sunma yoluna da gitmemektedir. Bu tür bir davranışın altında yatan saikler kendi fuarlarının etkinliğinin ve başarısının sağlanması olabileceği gibi, rakip teşebbüslerin rekabet baskısının ortadan kaldırılması da olabilecektir. Dolayısıyla haklı gerekçe açısından etkinlik savunmasının eylemin etkin rekabete etkisinin sınırlı olması şartının da sağlanmadığı değerlendirilmektedir.
- (83) Tüm bu tespit ve değerlendirmeler doğrultusunda, işbu dosya konusu bakımından objektif haklı gerekçe unsurunun mevcut olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.
- (84) Yukarıda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde, dosya konusu bakımından sözleşme yapmanın reddi koşullarından vazgeçilmezlik şartının sağlanmadığı, tüketici zararı şartı bakımından ise mevcut durumda elde edilen veriler tüketici zararının oluştuğunu ortaya koymamaktadır. Öte yandan daha önce de belirtildiği üzere, sözleşme yapmanın reddinin rekabet hukukunda ihlal olarak nitelendirilebilmesi için hakim durumun varlığı haricinde bu koşulların tümünün birlikte, diğer bir deyişle kümülatif olarak sağlanması gerekmektedir. Dosya bakımından bu unsurların birlikte varlığı mevcut olmadığından, TÜYAP’ın incelenen davranışının ihlal olarak nitelendirilemeyeceği kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

- (85) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca şikayetin reddi ile soruşturma açılmamasına, gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere, OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.